

STORTINGET

Innst. 289 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:105 S (2023–2024)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Henrik Asheim, Anna Molberg, Aleksander Stokkebø, Mudassar Kapur, Sveinung Rotevatn og Dag-Inge Ulstein om å innføre inkluderingsmål i statlig og kommunalt arbeidsliv

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen gjenetablere et mål om at fem prosent av nyansettelser i staten skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse, samt krav til årlig rapportering om oppfyllelse av målet.
- Stortinget ber regjeringen utrede hvordan kommunene på sikt kan innføre et mål om at fem prosent av nyansettelser skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse, noe som følges opp med årlig rapportering.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 7. mars 2024 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 5. april følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling ble det bedt om skriftlige innspill. Det kom 3 innspill i høringen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Per Vidar Kjølmoen, Bjørnar Skjæran, Anette Trettebergstuen og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Tor Inge Eidesen og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø og lederen Freddy André Øvstegård, og fra Rødt, Mímir Kristjánsson, viser til Representantforslag 105 S (2023–2024) om å innføre inkluderingsmål i statlig og kommunalt arbeidsliv.

Komiteen slår fast at å inkludere flere med funksjonsvariasjoner i arbeidslivet er et viktig mål som krever videre innsats. Komiteen er enig med statsråden som i sitt brev til komiteen av 5. april 2024 skriver at svært mange som står utenfor arbeidslivet i dag, ønsker å bidra med det de kan, og at vi trenger deres kompetanse. Komiteen viser til Statistisk sentralbyrå (SSB) sin arbeidskraftundersøkelse fra 2022, der det kommer frem at 37,5 pst. av personer med funksjonshindre i alderen 15–66 år var i arbeid i 2021, mot 78,4 pst. av befolkningen ellers. Av de 372 000 menneskene med funksjonshindre som ikke var i arbeid, var det 28 pst. som ønsket seg en jobb. Komiteen merker seg at denne andelen stort sett har holdt seg på samme nivå siden 2002. Komiteen mener derfor det er behov for ytterli-

gere innsats for å nå målet om økt yrkesdeltakelse for denne gruppen, noe som har hatt bred tilslutning over lang tid.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, understreker viktigheten av at de statlige og kommunale arbeidsgiverne i samarbeid med de tillitsvalgte skal definere hvilke kompetansebehov og muligheter de har, og hvilke ambisjoner for inkludering og virkemidler som egner seg ut fra virksomhetens egenart og størrelse. Flertallet understreker dette ansvaret og trekker det frem som positivt for lokal forankring og bevisstgjøring at arbeidsgivere og tillitsvalgte aktivt må forholde seg til dette.

Komiteen viser til høringsinnspill fra Likestillings- og diskrimineringsombudet, som blant annet adresserer diskriminering, stigmatisering og manglende universell utforming og tilrettelegging som årsaker til manglende inkludering av personer med funksjonshindre i arbeidslivet. Komiteen merker seg at ombudet etterlyser konkrete tiltak og systematisk arbeid mot slike samfunnskapte funksjonshindre.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til svarbrev fra statsråd Tonje Brenna, der hun gir til kjenne høye ambisjoner om å få inkludert flere i offentlig sektor. Statsråden varsler at flere elementer i offentlig ansettelsespolitikk som kan utgjøre barrierer for inkludering, vil bli vurdert i en stortingsmelding om arbeidsmarkedspolitikken. Disse medlemmer støtter et høyt ambisjonsnivå og ser frem til fremleggingen av stortingsmeldingen som er ventet før sommeren 2024.

Disse medlemmer merker seg at forslagsstillerne ber regjeringen gjenetablere et mål på fem pst. Disse medlemmer mener dette er en viktig ambisjon for en samlet offentlig sektor i arbeidet med å ansette og beholde personer med nedsatt funksjonsevne. Skal man lykkes med å inkludere flere personer med hull i CV-en, nedsatt funksjonsevne og helsemessige utfordringer i arbeidslivet, er det imidlertid mer enn overordnede målsettinger og symboler som må til. Disse medlemmer er derfor fornøyde med at statsråden peker på tiltak som de statlige arbeidsgiverne skal gjennomføre.

Disse medlemmer viser videre til skriftlig innspill fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), der de sier:

«Vi vil legge til at det må gjøres mer aktiv bruk av eksisterende strukturelle virkemidler, samt at det utvikles nye innsatser/tiltak for å nå målet. Blant annet mener vi staten i større grad bør anvende forskrift til lov om statens ansatte og bruk av positiv særbehandling jfr. § 4. Søker med funksjonsnedsettelse, i tillegg til bruk av

§ 3a. Unntak fra offentlig utlysning og § 5. Praksisarbeid.»

Disse medlemmer mener dette er viktige innspill og vil påpeke at det må etableres mer virkningsfulle tiltak for å styrke inkluderingen i stat og kommuner. Det er behov for sterkere strukturelle virkemidler knyttet til ansettelsesprosessen slik at kvalifiserte jobbsøkere med funksjonsnedsettelse eller hull i CV-en blir ansatt.

Disse medlemmer peker på at dagens regelverk knyttet til positiv særbehandling og adgang til moderat kvotering så langt ikke har gitt ønsket effekt. Dagens mulighet til å gi søkere forrang ved like eller tilnærmet like kvalifikasjoner (jf. likestillings- og diskrimineringsloven og forskrift til lov om statens ansatte) må utnyttes bedre.

Disse medlemmer mener at statlige og kommunale arbeidsgivere i større grad må benytte mulighetene som finnes i dag til å ansette kvalifiserte søkere med funksjonsnedsettelse eller hull i CV-en, uten at vedkommende vurderes som best kvalifisert for stillingen.

Disse medlemmer mener regjeringen bør følge opp disse innspillene i arbeidet med stortingsmeldingen om arbeidsmarkedspolitikken og utførelsen av den løpende arbeidsgiverpolitikken i staten.

Disse medlemmer mener det er et stort potensial for å inkludere flere personer med nedsatt funksjonsevne også i kommunal og fylkeskommunal sektor. Stortinget gir gjennom lovvedtak og budsjettvedtak rammer for kommunenes og fylkeskommunenes virksomhet. Statsråden viser i sitt svar til god dialog med KS og andre organisasjoner om spørsmål som gjelder inkludering i arbeidslivet. Disse medlemmer legger til grunn at statsråden i denne dialogen er tydelig på regjeringens ambisjoner for å inkludere flere med nedsatt funksjonsevne i offentlig sektor, slik det kommer til uttrykk i Hurdalsplattformen:

«Forplikte offentlige arbeidsgivere til å ansette flere med nedsatt funksjonsevne.»

Komiteens medlemmer fra Høyre mener deltakelse i arbeidslivet er viktig for at den enkelte skal kunne realisere seg selv og forsørge seg og sin familie, få brukt interessene sine og bli en del av et arbeidsfellesskap. Det motvirker fattigdom og sørger for at flere inkluderes. Disse medlemmer understreker at en jobb å gå til skaper trygghet og selvstendighet for den enkelte. Det bidrar til inkludering og bygger fellesskap.

Disse medlemmer viser til at det tidligere gjaldt et mål om at minst fem pst. av de nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Flere hundre mennesker med funksjonsnedsettelse eller hull i CV-en har kommet i jobb som følge av ordningen.

Disse medlemmer noterer seg at Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har evaluert inkluderingsmålet i DFØ-rapport 2021:6 Evaluering av inkluderingsdugnaden i det statlige tariffområdet. Selv om flere etater i det statlige tariffområdet ikke nådde femprosentmålet, konkluderer rapporten med at målet ga et klart signal om at staten mente alvor med inkluderingsarbeidet. Disse medlemmer viser videre til at trenden var stigende, med flere personer i målgruppen som ble rekruttert i 2020 enn i 2018.

Disse medlemmer merker seg også at femprosentmålet bidro til at arbeidet med inkludering inngikk i både styringsdialogen og virksomhetenes rapportering. Disse medlemmer registrerer at flere ledere i staten nettopp påpeker at tydelige signaler fra statsministeren, politisk ledelse og eget eierdepartement var en viktig hjelp og pådriver i arbeidet. Her trekker man også frem fellesføringen og krav til rapportering i årsrapportene.

Disse medlemmer merker seg at arbeidet har vist at staten inkluderte flere. Norge har ikke råd til at folk som vil og kan jobbe, står utenfor arbeidslivet. Samtidig har inkluderingsarbeidet betydd mye for den enkelte. Å ha en jobb å gå til er aller viktigst for den enkelte. Det handler ikke bare om inntekt, men om selvfølelse og å ha et sosialt nettverk. Disse medlemmer mener enhver arbeidsledig har kunnskap og kompetanse som det norske samfunnet trenger. Den viktigste jobben fremover må derfor være å legge til rette for at alle som vil og kan jobbe, får jobb. For å oppnå det må man skape flere jobber og gi flere sjansen til å prøve seg i arbeidslivet.

Disse medlemmer registrerer at inkluderingsmålet har støtte fra interesseorganisasjonene som har gitt sine innspill. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til høringsinnspill fra Norges Handikapforbund og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, som begge trekker frem at femprosentmålet er helt i tråd med anbefalingene i NOU 2023:13 På høy tid – Realisering av funksjonshindredes rettigheter. I sistnevnte rapport fremkommer det at:

«Målet om at 5 prosent av nyansatte skal være funksjonshindret må videreføres i staten, og også innføres i kommuner og fylkeskommuner. Tiltak må iverksettes for å bedre resultatoppnåelsen.»

Disse medlemmer registrerer at femprosentmålet har bidratt til å gi inkludering oppmerksomhet og tyngde. Kompetansen innen, bevisstheten om og engasjementet for inkludering har økt blant lederne i staten. Men det er fortsatt behov for en offensiv innsats for å inkludere flere. Det er derfor behov for å opprettholde inkluderingsmålet samtidig som man sørger for forankring og gjennomføring i tett dialog med tillitsvalgte og fagforeninger.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjenetablere et mål om at fem prosent av nyansettelser i staten skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse, samt krav til årlig rapportering om oppfyllelse av målet.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan kommunene på sikt kan innføre et mål om at fem prosent av nyansettelser skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse, noe som følges opp med årlig rapportering.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter forslagsstillernes initiativ om at flere skal inkluderes i arbeidslivet. Når så mange mennesker i arbeidsfør alder ikke deltar i arbeidslivet, så handler dette også om velferdsstatens bærekraft. Disse medlemmer mener imidlertid at inkludering i arbeidslivet må skje med utgangspunkt i individet. Bruk av prosentmål med påfølgende rapporteringskrav for både sentral- og lokalforvaltningen gir mer byråkrati.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til forslaget om å gjenetablere måltall og rapporteringskrav på inkludering av mennesker med funksjonsvariasjoner og de med hull i CV-en. Disse medlemmer er på generelt grunnlag skeptisk til mer bruk av målstyring og resultatrapportering på tellekanter som en måte å styre offentlig sektor og arbeidslivet på, tvert imot mener disse medlemmer at slike mål og rapporteringskrav må reduseres, og at de ansatte må få mer tillit til å utøve fagene sine og tilpasse tjenestene og virksomhetene til oppgavene de skal løse. Disse medlemmer vil likevel ikke permanent avvise å innføre inkluderingsmål som foreslått, men mener det er avgjørende å involvere de ansatte og partene i arbeidslivet, i tillegg til organisasjonene som representerer målgruppene, når en skal utforme en slik politikk for å sikre de ansattes medbestemmelse.

Disse medlemmer viser til at staten til nå ikke har lyktes med å nå ambisjonene om å inkludere flere med funksjonshindre eller hull i CV-en i arbeidslivet, og merker seg at dette har vært tilfelle både med og uten et måltall for inkludering i statlig sektor. Disse medlemmer mener derfor at det trengs ytterligere tiltak, og understreker at det trengs både mer aktiv arbeidsinkludering som en del av arbeidsgiverpolitikken og en systematisk politikk for å bygge ned samfunnskapte funksjonshindre og diskriminering. Partene i arbeidslivet og målgruppenes organisasjoner skal inkluderes i arbeidet, og utredningen skal inkludere måltall ved nyansettelser.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid for å utrede ytterligere og sterkere tiltak for å inkludere flere mennesker med funksjonshindre og flere mennesker med hull i CV-en i arbeidslivet i staten, inkludert tiltak i statens arbeidsgiverpolitikk samt tiltak for å bygge ned samfunnskapte funksjonshindre og diskriminering, og komme tilbake til Stortinget med forslag innen utgangen av vårsesjonen 2025.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at spørsmålet om inkluderingsmål allerede er behandlet og anbefalt i NOU 2023:13 På høy tid – Realisering av funksjonshindredes rettigheter. Det fremstår derfor unødvendig å utrede dette på ny. Det man trenger, er handling. Disse medlemmer vil likevel støtte forslaget sekundært.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gjenetablere et mål om at fem prosent av nyansettelser i staten skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse, samt krav til årlig rapportering om oppfyllelse av målet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan kommunene på sikt kan innføre et mål om at fem prosent av nyansettelser skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse, noe som følges opp med årlig rapportering.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid for å utrede ytterligere og sterkere tiltak for å inkludere flere mennesker med funksjonshindre og flere mennesker med hull i CV-en i arbeidslivet i staten, inkludert tiltak i statens arbeidsgiverpolitikk samt tiltak for å bygge ned samfunnskapte funksjonshindre og diskriminering, og komme tilbake til Stortinget med forslag innen utgangen av vårsesjonen 2025.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 30. april 2024

Freddy André Øvstegård

leder og ordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
24/1043-

Dato
5. april 2024

**Representantforslag 105 S (2023-2024) fra stortingsrepresentantene
Henrik Asheim, Anna Molberg, Aleksander Stokkebø, Mudassar Kapur,
Sveinung Rotevatn og Dag-Inge Ulstein om å innføre inkluderingsmål i
statlig og kommunalt arbeidsliv**

Jeg viser til brev fra Stortingets arbeids- og sosialkomité av 7. mars 2024. Komiteen ber meg vurdere representantforslag 105S (2023-2024):

- 1. Stortinget ber regjeringen gjenetablere et mål om at 5 prosent av nyansettelser i staten skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse, samt krav til årlig rapportering om oppfyllelse av målet.*
- 2. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan også kommunene på sikt kan innføre et mål om at fem prosent av nyansettelser skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse og at målene følge opp med årlig rapportering.*

Arbeid til alle i et trygt og inkluderende arbeidsliv er en av regjeringens aller høyeste prioriteringer. Folk med nedsatt funksjonsevne og helsemessige utfordringer skal møte et arbeidsliv som er åpent og inkluderende. Svært mange som står utenfor arbeidslivet i dag ønsker å bidra med det de kan, og vi trenger deres kompetanse.

Ambisjonen med å få inkludert flere i offentlig sektor deler jeg. Både stat og kommune er store og viktige arbeidsgivere. Jeg oppfatter at det er bred politisk enighet om dette, men løsningen på hvordan ambisjonen skal nås er mer sammensatt enn at det kan løses alene av å sette et mål. Det er i dag ulike barrierer som hindrer at flere fra målgruppen ikke blir ansatt som vi må se nærmere på.

I offentlige sektor er det i dag flere elementer som skal bidra til åpne og ryddige ansettelser og sikre god kvalitet i tjenesten som samtidig kan utgjøre barrierer for inkludering. Det gjelder blant annet utlysingsplikt ved ledige stillinger, kvalifikasjonsprinsipp ved ansettelser og høye krav til kompetanse og språk. En hovedregel i arbeidslivet om hele stillinger, kan skape utfordringer for personer som av helsemessige årsaker bare kan jobbe noe.

Jeg kan allerede nå varsle at disse temaene vil bli vurdert i en stortingsmelding om arbeidsmarkedspolitikken som etter planen skal legges fram før sommeren.

Den statlige arbeidsgiverpolitikken er et ansvar som ligger hos min kollega digitaliserings- og forvaltningsminister Karianne Oldernes Tung. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har derfor innhentet svar fra henne om forslag nummer 1.

Kommentar til forslag nr. 1 - Stortinget ber regjeringen gjenetablere et mål om at 5 prosent av nyansettelser i staten skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse, samt krav til årlig rapportering om oppfyllelse av målet.

Regjeringen har en fellesføring som sier at alle statlige virksomheter i 2024 skal sørge for å ha en positiv utvikling i antall ansettelser av personer med funksjonsnedsettelse og/eller fravær fra arbeid, utdanning eller opplæring (ofte kalt «hull i CV-en»). Det skal i årsrapporten for 2024 rapporteres på antallet ansettelser i målgruppen sett opp mot det totale antallet ansettelser i virksomheten. Utviklingen skal også omtales sett opp mot virksomhetens gjennomsnitt for årene 2020 og 2021.

I stedet for et fastlåst mål på 5 prosent, mener regjeringen at de statlige arbeidsgiverne i samarbeid med de tillitsvalgte, og i tråd med tillitsreformen, selv skal definere et hensiktsmessig ambisjonsnivå ut fra virksomhetens egenart og størrelse. Virksomhetene vet best hvilke kompetansebehov og muligheter de har. Det at virksomhetene, i samarbeid med de tillitsvalgte, må forholde seg aktivt til dette, vil kunne legge til rette for en bevissthet rundt de mulighetene som finnes for inkludering i virksomheten. Vi håper dette vil bidra til god lokal forankring og til å ansvarliggjøre de lokale partene i hver virksomhet. Dette kan også være med på å videreutvikle partssamarbeidet i de statlige virksomhetene. Digitaliserings- og forvaltningsministeren har uttrykt en tydelig forventning til virksomhetene om at de skal sette ambisiøse mål.

Digitaliserings- og forvaltningsministeren følger utviklingen, og vil også vurdere andre virkemidler enn fellesføringen i tillegg til de tiltakene som allerede er iverksatt.

Kommentar til forslag nr. 2 - Stortinget ber regjeringen utrede hvordan også kommunene på sikt kan innføre et mål om at fem prosent av nyansettelser skal være mennesker med hull i CV-en eller funksjonsnedsettelse og at målene følge opp med årlig rapportering.

Kommunal sektor kan og bør spille en viktig rolle for økt inkludering, og jeg støtter forslagstillernes ønske om å utfordre kommunene. Kommunal sektor er en stor arbeidsgiver

og sysselsetter i overkant av en halv million arbeidstakere (i 2023). Det vil derfor kunne ha stor betydning hvis kommunal sektor i større grad bruker kommunale virksomheter som tiltaksarena og ansetter flere fra utsatte grupper.

Når det gjelder forslaget om å innføre et konkret mål for kommunesektoren, er det viktig å være bevisste på at kommuner og fylkeskommuner er selvstendige forvaltningsnivåer med egen folkevalgt ledelse. Stortinget kan gjennom lovvedtak og budsjettvedtak sette rammer for kommunenes og fylkeskommunenes virksomhet, men her bør det tas hensyn til at kommunene er ulike i størrelse og har ulike forutsetninger for et slikt inkluderingsarbeid.

Jeg mener dessuten at virksomhetene bør gis et eierforhold til målsettingen for at konkrete mål skal bli effektive. Hvis et sentralt mål skal fastsettes uten virksomhetenes medvirkning, er det risiko for at det blir symbolpolitikk.

Det gjøres allerede mye bra inkluderingsarbeid i kommunene, blant annet gjennom prosjektet «Inn i jobb». Dette er et samarbeid mellom KS, Arbeids- og velferdsetaten og arbeidstakerorganisasjonene i kommunal sektor om å gi utsatte unge arbeid og opplæring, og gi kommunene tilgang på tiltrengt arbeidskraft. Samarbeidsprosjekter som Menn i helse mv. er også verdt å trekke fram.

Selv om det allerede satses på inkludering, mener jeg at det må være potensial for mer. Utfordringene med knapphet på arbeidskraft i kommunene taler også for dette. Jeg er åpen for å utdype samarbeidet med kommunal sektor, blant annet for å legge til rette for at flere personer med nedsatt funksjonsevne eller langvarig fravær fra arbeid, utdanning eller opplæring kan komme i jobb. Jeg kan forsikre forslagsstillerne om at jeg har en god dialog med KS og andre organisasjoner om spørsmål som gjelder inkludering i arbeidslivet. Dette vil jeg bygge videre på framover. Jeg vil også, som nevnt, komme tilbake til spørsmålet om inkludering i offentlig sektor og videre satsing i forbindelse med den planlagte stortingsmeldingen om arbeidsmarkedspolitikken.

Med hilsen

Tonje Brenna

